

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Кафедра туристичного та готельного бізнесу**

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни

**«РИНОК ТУРИСТИЧНИХ, РЕСТОРАННИХ ТА ГОТЕЛЬНИХ
ПОСЛУГ»**

для студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм»

Факультет харчових технологій готельно-ресторанного і туристичного
бізнесу

ПОЛТАВА-2016

*Укладач: професор кафедри туристичного та готельного бізнесу,
д. геогр. н., доцент Шуканов П.В.*

***Рецензенти:** Шевчук С.М., к. геогр. н., доцент, завідувач кафедри географії та краєзнавства Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;*

Єрмаков В.В., к. геогр. н., доцент кафедри географії та краєзнавства Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

*Навчальна програма дисципліни
обговорена і схвалена на засіданні кафедри
«01» вересня 2015 р., протокол № 1
Зав. кафедри туристичного та
готельного бізнесу
_____ проф. Скляр Г.П.*

***УЗГОДЖЕНО**
Голова науково-методичної групи
з напрямку підготовки і спеціальності «Туризм»
_____ проф. Скляр Г.П.*

***СХВАЛЕНО:**
Голова науково-методичної ради ПУЕТ
_____ проф. Рогоза М.Є.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ТА ДОДАТКОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	10

ВСТУП

Метою дисципліни «Ринок туристичних, ресторанних та готельних послуг» є вивчення теоретичних основ функціонування світових товарних ринків, факторів їх формування, показників кон'юнктури світових цін на сировинні товари, готову продукцію, сучасні послуги, а також набуття навиків укладання вигідних умов зовнішньоторговельних контрактів, прийняття оптимальних рішень у практичній зовнішньоекономічній діяльності.

Завдання курсу полягає: по-перше, у формуванні професійних знань майбутніх спеціалістів у галузі міжнародних аспектів сучасних товарних ринків; по-друге, у володінні методикою аналізу кон'юнктури світових цін, маркетингових програм з метою створення сприятливих соціально-економічних умов інтеграції України у світове господарство та зміцнення її позицій на сучасному ринку товарів та послуг; по-третє, сприяти формуванню у студентів сучасного економічного мислення та загального світогляду, що дозволить їм більш об'єктивно сприймати та відображати найважливіші особливості і закономірності розвитку єдиного глобального ринку.

Загальний об'єкт курсу – світове господарство як сукупність національних економік, пов'язаних міжнародними економічними відносинами. Спеціальним об'єктом вивчення є світовий ринок як система стійких товарно-грошових відносин між представниками різних країн світу. У зв'язку з цим при розгляді проблем курсу «Ринок туристичних, ресторанних та готельних послуг в Україні» враховуються його взаємозв'язки з такими навчальними дисциплінами як «Міжнародна економіка», «Зовнішньоекономічна діяльність», «Міжнародний маркетинг», „Транснаціональні корпорації”.

Предмет курсу — дослідження теоретичних основ функціонування світового ринку, його товарної структури, регіональних аспектів експортно-імпортних потоків та сучасної ринкової сегментації.

По закінченню вивчення курсу студенти повинні :

- **знати:** теоретичні питання, пов'язані з особливостями розвитку ринку товарів і послуг та його структурних змін; розрізняти моделі еволюції регіональних ринків; оцінювати вплив макроекономічних факторів на стан світового ринку з урахуванням існуючих особливостей регулювання ринкових відносин на національному і глобальному рівнях;
- **вміти:** аналізувати різні інформаційні джерела, пов'язані з вивченням і прогнозуванням ринкової кон'юнктури та розвитком торгівельно-грошових відносин в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків; розраховувати показники, що характеризують і визначають міжнародну спеціалізацію країни на світовому ринку товарів і послуг, а також залежність і взаємозв'язок національного ринку від сучасних процесів міжнародної торгівлі.

Кредитно-модульна система навчання забезпечує таку організацію навчального процесу, за якої вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів, а оцінювання якості його роботи та рівня здобутих вмінь і знань здійснюється безпосередньо за рейтинговою системою.

Якість засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля перевіряється протягом семестру, а загальна оцінка знань студентів проводиться за 100-бальною шкалою шляхом накопичування балів протягом семестру. Чітке розмежування контрольних заходів за змістом і часом, створює багатоступеневу систему контролю особистих досягнень студентів, забезпечує переорієнтацію їхніх цілей з отримання позитивної оцінки на формування системних знань, умінь та навичок розширяє можливості для всебічного і повноцінного розкриття здібностей студентів.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Світовий ринок товарів та послуг: сутність і структура

Поняття «Світовий товарний ринок». Значення світових товарних ринків. Внутрішній, національний і міжнародний ринок. Взаємозв'язки господарської кон'юнктури, галузей матеріального виробництва і товарних ринків. Товарна, регіональна і соціально-економічна структури світового ринку. Закономірності і фактори розвитку світових товарних ринків. Закритий і відкритий сектори світового ринку. Циклічність світового виробництва і сучасні тенденції розвитку товарних ринків. Вплив НТР на розвиток товарних ринків. Валютно-кредитні умови розвитку світових товарних ринків. Преференційний режим торгівлі.

ТЕМА 2. Конкуренція та монополізація на світовому ринку туристичних, ресторанных та готельних послуг

Конкуренція і монополізація - невід'ємні риси світового ринку. Конкуренція як економічний процес взаємодії та боротьби продуцентів та постачальників продукції за найвигідніші умови виробництва і збуту товарів на світовому ринку. Цінова і нецінова конкуренція.

Монополізація світових ринків як встановлення пануючого положення на світовому ринку могутніх фірм у процесі конкурентної боротьби. Завоювання ринкової влади, розподіл сегментів світового ринку. Зливання і поглинання фірм у процесі конкурентної боротьби на світових ринках, Види монопольної діяльності. Діяльність ТНК. Роль ТНК у насиченні світових ринків товарами.

ТЕМА 3. Міжнародна економічна інтеграція і розвиток світового ринку туристичних, ресторанных та готельних послуг

Соціально-економічна і політична сутність інтеграції, її причини і рушійна сила. Особливості інтеграції країн у різних соціально-економічних умовах. Форми інтеграційних об'єднань. Регіональні економічні об'єднання.

Об'єктивні передумови, економічні і політичні цілі західноєвропейської економічної інтеграції. Римський договір про „Спільний ринок”. Розвиток механізму регулювання інтеграційних процесів. Принцип міждержавного співробітництва і «Національний принцип». Інститути Європейського Союзу (ЄС). Інтеграційна стратегія співробітництва, створення митного союзу і розвиток зовнішньої торгівлі країн ЄС. Єдина тарифна зона «чотирьох свобод» - переміщення товарів, капіталів, послуг, робочої сили.

Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ).. Західноєвропейська інтеграція і країни, що розвиваються. Інтеграційні процеси в Північній Америці. Американсько-канадська інтеграція. Інтеграційні процеси в економіці країн, що розвиваються. Проблеми розвитку економічної інтеграції у східноєвропейських країнах в умовах переходу до ринкової економіки. Створення нової моделі економічної інтеграції у країнах СНД.

ТЕМА 4. Макрорегіональна структура ринку туристичних, ресторанних та готельних послуг

Регіональна структура світового ринку як географічний розподіл торгівлі по групах країн та регіонах. Група найбільших експортерів світу та особливості перерозподілу країн в рангованому ряді. Експансія Японії на світовому ринку. Роль Європейського Союзу у світовій торгівлі.

Місце країн, що розвиваються на світовому ринку товарів та послуг. Зростання ролі Нових індустріальних країн у світовому експорті. Країни ОПЕК на світовому ринку.

Інтеграція країн з перехідною економікою у світову торгівлю. Україна на світовому ринку товарів та послуг. Найважливіші макрорегіональні ринки туристичних, ресторанних та готельних послуг.

ТЕМА 5. Міжнародне регулювання світового ринку послуг

Сутність і структура системи регулювання світового ринку. Національна держава як регулятор національного ринку. Міжнародна система регулювання світогосподарських зв'язків. Ціновий механізм та валютно-фінансові інструменти регулювання світового ринку послуг.

Зміст і механізм державної зовнішньоекономічної політики та її особливості в різних групах країн (розвинутих, що розвиваються, з перехідною економікою).

Міжнародна координація економічної політики. Генеральна угода по тарифах і торгівлі (ГАТТ) та регулювання світової торгівлі. Історія утворення ГАТТ/СОТ, її організаційна структура та особливості функціонування. Проблеми взаємодії України і СОТ. Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). Її регулюючі функції та структура. Головні комісії ЮНКТАД.

ТЕМА 6. Проблеми та перспективи формування глобального ринку

Об'єктивні передумови розвитку основних напрямів регіональних економічних зв'язків. Проблеми внутрішньосистемних економічних взаємозв'язків промислово розвинутих капіталістичних країн (трьох центрів світового розвитку), країн - «третього світу» та країн з перехідною економікою.

Економічне співробітництво «Схід-Захід» та проблеми торговельно-економічної політики. Особливості економічних відносин «Північ-Південь» та боротьба молодих держав за Новий міжнародний економічний порядок (НМЕП). Проблеми регіонального економічного співробітництва «Південь-Південь».

Проблеми розвитку економічної інтеграції у східноєвропейських країнах. Створення нової моделі економічної інтеграції. Східноєвропейське співробітництво і торгівля (СЕСТ). Дунайсько-адриатичне угруповання. Карпатська група країн. Міжнародна організація сприяння економічному співробітництву (МОСЕС). Чорноморське економічне співробітництво. Співробітництво країн Центральної Азії (Середня Азія і Казахстан).

Україна в інтеграційних угрупованнях світу. Проблеми і перспективи формування нової моделі експортно-імпортних потоків товарів та послуг в умовах глобальної трансформації національних ринків.

ТЕМА 7. Світовий ринок послуг і капіталів

Значення світового ринку послуг у розвитку матеріального виробництва та в задоволенні потреб населення країн світу. Міжнародна торгівля ліцензіями, патентами, «ноу-хау». Головні країни-експортери ліцензій. Світовий ринок лізингу. Світовий ринок інжинірингових та консультаційних послуг, франчайзингу. Ринок послуг бізнесу, комп'ютерних, телефонно-телексних, рекламних, юридичних, облікових, фінансових послуг.

Світовий ринок транспортних і туристичних послуг. Види міжнародних сполучень. Прямі, змішані (комбіновані) та прямі змішані сполучення. Морський транспорт у міжнародних сполученнях. Поняття фрахтового ринку. Провідні країни-фрахтувальники морських суден і географічні напрями фрахтування. Місце міжнародного туризму у світовому ринку послуг. Характеристика рекреаційних районів світу. Проблеми і перспективи розвитку міжнародного туризму в Україні.

Світовий ринок капіталів. Сутність експорту капіталу. Рух позичкового капіталу у сфері міжнародних кредитних відносин. Посилення ролі держави у вивозі капіталу. Збільшення частки прямих іноземних інвестицій. Діяльність міжнародних фінансово-кредитних організацій (ТНБ і ТНК) в обороті капіталів.

Світовий ринок позичкових капіталів, його функціональна і інституційна структура, географічна локалізація. Євроринок - основа світового ринку капіталів. Зростання експорту капіталу із західної Європи. Японія - експортер капіталу. Перетворення США в нетто-імпортера капіталу. Вивіз капіталу в країни з перехідною економікою. Основні види кредитних операцій на світовому ринку капіталів. Україна на світовому ринку капіталів.

ТЕМА 8. Світовий ринок праці та розвиток туристичних, ресторанних та готельних послуг

Поняття міжнародної міграції робочої сили. Економічна природа, рушійні сили і етапи міжнародної міграції робочої сили. Масштаби, форми і основні тенденції розвитку сучасних міграційних процесів. Соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції. Міжнародна міграція робочої сили і платіжні баланси країн.

Загальні закономірності створення світового ринку робочої сили. Головні регіони і центри міжнародного притягання і експорту робочої сили. Державне і міжнародне регулювання трудової міграції. Міжнародна організація праці та її роль у вирішенні питань безробіття і захисту прав трудящих. Проблеми трудової міграції і ринку робочої сили в Україні.

ТЕМА 9. Сутність та значення моніторингу ринку туристичних, ресторанних та готельних послуг

Основні поняття моніторингу. Систематичний збір та обробка інформації. Моніторинг як старанне спостереження, попередження та контроль за роботою. Головні етапи моніторингового дослідження на ринку туристичних, ресторанних та готельних послуг.

Основна сфера практичного використання моніторингу. Методи дослідження при проведенні моніторингу: аналіз, синтез, індукція, дедукція, прогнозування, форсайт-технології та соціально-економічне моделювання.

ТЕМА 10. Інформаційне забезпечення кон'юнктурних досліджень на ринку туристичних, ресторанних та готельних послуг

Теоретичні засади кон'юнктурного дослідження світового ринку туристичних послуг. Сутність і завдання кон'юнктурних досліджень. Роль і місце кон'юнктурних досліджень у системі ринкових досліджень. Науковий підхід до проведення кон'юнктурного дослідження.

Класифікація напрямів вивчення ринку. Інформаційне забезпечення і кон'юнктурні дослідження. Класифікація інформації. Аналітична інформація. Методи збирання первинної інформації. Класифікація методів збору інформації. Програмне забезпечення моніторингу світового ринку туристичних послуг.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ТА ДОДАТКОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Заблоцька Р.О. Світовий ринок послуг: Підручник. 2-е вид. – К.: Знання України, 2005. – 280 с.
2. Іванова Л. О. Моніторинг світового ринку туристичних послуг: навч. посібник / Л. О. Іванова, О. М. Музика. – Львів : Магнолія-2006, 2012. – 226 с.
3. Логвин М. М. Світовий ринок товарів та послуг [Електронний ресурс] : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни за кредитно-модульною системою організації навчального процесу / М. М. Логвин, П. В. Шуканов. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011 . – Спосіб доступу: локальна мережа ПУЕТ.
4. Михеева Н. А. Региональный мониторинг гостиничных услуг и прогнозирование / Н. А. Михеева. – М: Троицкий мост, 2013. – 184 с.
5. Шуканов П. В. Мировой рынок товаров и услуг [Электронный ресурс] : учеб.-метод. пособие / П. В. Шуканов, М. М. Логвин. – Полтава : ПУЭТ, 2012. – Режим доступу: локальна мережа ПУЕТ.
6. Шуканов П.В. Геоeкономічні основи міжнародного туризму : методичні рекомендації з освоєння теми дисципліни «Основи геоeкономіки та проблеми глобалізації» [для студентів напрямів підготовки: 6.030504 «Eкономіка підприємства»; 6.140103 «Туризм»] / П.В. Шуканов. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2012. – 15 с.
7. Державний служба статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Маркетингове дослідження готельного ринку [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.cityadm.lviv.ua/zed/images/stories/zed/presentations_hotel/hotelstudy.pdf
9. О сервисе PRO.Statistics ProHotel Statistics Барометр гостиничного бизнеса Загрузка и цены. [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://stat.prohotel.ru/about/>
10. Парфіненко А.Ю. Туристичне країнознавство : навчальний посібник / А.Ю. Парфіненко. – Х. : Бурун Книга, 2009. – 288 с.
11. Світовий банк: <http://www.worldbank.org.ru>
12. Туристичні потоки // Державний комітет статистики України // www.ukrstat.gov.ua.
13. HOTSTATS 2011 - UK & EUROPEAN HOTEL INDUSTRY [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rss.hsyndicate.com/file/152004594.pdf> 3М 1.2
14. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.weforum.org/reports/travel-tourism-competitivenessreport-2011>

Додаткові

15. Внешнеторговые сделки / Составитель И.С. Гринько. – Сумы: ОРИОН, 1994. – 464 с.
16. Герчикова И.Н. Международное коммерческое дело: Учебник. – М.: Банки и Биржи, 1996. – 382 с.
17. Дадалко В.А. Мировая экономика: Учеб. пособие. – Мн.: «Ураджай», 2001. – 592 с.
18. Делягин М.Г. Мировой кризис: Общая теория глобализации: Курс лекций. – 3-е изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 768 с.
19. Економіка зарубіжних країн: Навчальний посібник / За ред. Ю.Г.Козака, В.В.Ковалевського, К.І.Ржепішевського. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 353 с.
20. Економічна і соціальна географія світу: Геоінформаційний атлас. – Київ: ЗАТ «Інститут передових технологій», 2015. – 50 с.
21. Есипов В.Е., Маховиков Г.А. Ценообразование на мировом рынке. – М.: «Финансы», 1992. – 374 с.
22. Кочетов Э.Г. Геоэкономика (Освоение мирового экономического пространства). Учебник: – М.: БЕК, 1999. – 480 с.
23. Левшин Ф.М. Мировой рынок: конъюнктура, цены, маркетинг. – М.: «Финансы», 1993. – 412 с.
24. Линдерт П.Х. Экономика мирохозяйственных связей. М.: Прогресс, 1992. – 517 с.
25. Міжнародні ринки ресурсів: Навчальний посібник / А.Б.Яценко, Я.А.Дубинюк, Т.В.Марена, К.С.Мітюшкіна. Під заг.ред. проф. Ю.В.Макогона. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 194 с.
26. Панарин А.С. Глобальное политическое прогнозирование: Учебник для вузов. – М.: Алгоритм, 2000. – 352 с.
27. Портер М. Международная конкуренция. – М.: «Международные отношения», 1993. – 896 с.
28. Румянцев А.П., Башинська А.І., Корнилова І.М., Коваленко Ю.В. Міжнародна торгівля: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.
29. Світовий ринок товарів та послуг: Навчальний посібник / Під загальн. ред. А.А. Мазаракі, – К.: КДТЕУ, 1994. – 80 с.
30. Світовий ринок товарів та послуг: регіональна структура: Навчальний посібник / Під загальн. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Видавн. Центр КДТУ, 1998. – 168 с.
31. Світовий ринок товарів та послуг: товарна структура: Навчальний посібник / Під загальн. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київськ. Держави. Торгов. – економ. Університет, 1996. – 82 с.
32. Соколенко С.И. Глобальные рынки XXI столетия: перспективы Украины. – К.: Логос, 1998. – 568 с.
33. Соколенко С.И. Глобализация и экономика Украины. – К.: Логос, 1999. – 790 с.
34. Хойер В. Как делать бизнес в Европе. – М.: Прогресс, 1992. – 253 с.